

RECENZJE

Janina Ciechanowicz, *Międzynarodowe prawo ochrony środowiska*, Wydawnictwa prawnicze PWN, Warszawa 1999

Autorka książki dotychczasową działalność naukową i – szerzej – profesjonalną poświęciła głównie prawu ochrony środowiska. Recenzowana książka jest jej kolejną pozycją, mogącą na stałe wpisać się w katalog podręczników z zakresu prawa ochrony środowiska *sensu largo*, podobnie jak: *Prawna ochrona środowiska. Wybrane zagadnienia* (Gdańsk 1992) czy *Prawo ochrony środowiska* (Koszalin 1995).

Międzynarodowe prawo ochrony środowiska przeżywa w ostatnim okresie swój dynamiczny rozwój. Wynika to z tego, że z jednej strony powstające (bądź mogące powstać) zagrożenia w środowisku coraz częściej mają charakter zagrożeń globalnych, z drugiej natomiast – sposób korzystania z zasobów środowiska musi być regulowany w sposób kompleksowy w drodze umów międzynarodowych. Chociażby z tego względu recenzowana książka zasługuje na szczególną uwagę.

Opracowany przez prof. dr hab. Janinę Ciechanowicz podręcznik należy ocenić bardzo pozytywnie. Zasadniczo można stwierdzić, że omawiana problematyka właśnie niniejszą pozycją uzyskała formę kompleksowej analizy, w powiązaniu istotnych zagadnień wynikających ze stowarzyszenia Polski ze Wspólnotami Europejskimi. Należy zauważyć, że opracowanie kierowane jest zarówno do praktyków, jak też do studentów prawa, administracji i ochrony środowiska.

Autorka w rozdziale I w sposób syntetyczny przedstawia genezę powstawania międzynarodowego prawa ochrony środowiska oraz określa jego istotę. Walorem tej części książki jest przedstawienie wykazu niektórych umów międzynarodowych, których Polska jest stroną. Można jedynie żałować, że nie wskazano źródeł, w których zawarto teksty tych aktów. Prezentując zasady międzynarodowego prawa ochrony środowiska autorka odwołuje się wprost do tekstów dokumentów prawa międzynarodowego, opracowanych głównie pod auspicjami Programu Narodów Zjednoczonych do Spraw Środowiska (UNEP) oraz przede wszystkim do tekstu Deklaracji w sprawie środowiska człowieka *tzw. Deklaracji Sztokholmskiej z 1972 r.* oraz Deklaracji z Rio de Janeiro w sprawie środowiska i rozwoju i Globalnego Programu Działań Agenda 21 z 1992 r. Istotną kwestią omawianą w tej części książki jest zagadnienie prawnomiędzynarodowej odpowiedzialności za szkody wyrządzone środowisku.

W rozdziale II zaprezentowano problematykę międzynarodowego bezpieczeństwa ekologicznego ze wskazaniem zagadnień dotyczących Polski i regionu Morza Bałtyckiego. W tej części książki autorka dokonuje prezentacji zasad międzynarodowego bezpieczeństwa ekologicznego.

Ważki element podręcznika stanowi rozdział III, w którym autorka dokonuje analizy zrównoważonego rozwoju. Omawiane zagadnienie zdaje się być obecnie naj-

ważniejszym zarówno teoretycznym, jak i praktycznym w prawie i polityce ochrony środowiska. Walorem tego rozdziału jest to, że autorka przedstawiając genezę tej zasady, następnie z przywołaniem podstawowych aktów prawnych z tego zakresu podejmuje się analizy konsekwencji prawnych przyjęcia tej zasady zarówno w prawie wspólnotowym, jak i w prawie polskim.

W następnych rozdziałach przedstawiono najważniejsze kierunki regulacji tej dyscypliny prawniczej, takie jak: ochrona przyrody, ochrona różnorodności biologicznej, ochrona środowiska morskiego, międzynarodowy obrót odpadami, ochrona atmosfery, ochrona środowiska przed promieniowaniem, oceny oddziaływania na środowiska oraz udział społeczeństwa w ochronie środowiska.

Konwencja recenzji nie zezwala na dokonanie szerokiej analizy podręcznika, dlatego też ograniczę się do wybranej problematyki. Na uwagę zasługuje rozdział VI poświęcony ochronie środowiska morskiego. Autorka dokonuje prezentacji argumentów, które stanowią podstawę do twierdzenia, że środowisko morskie w międzynarodowym prawie ochrony środowiska stanowi odrębny przedmiot działalności i legislacji ochronnej. Istotną kwestią podnoszoną w tej części książki jest prezentacja i analiza zasad w zakresie ochrony przed zanieczyszczeniem. Na podstawie treści Konwencji o prawie morza autorka przedstawia katalog zasad, na jakich winna się opierać ochrona i zachowanie środowiska morskiego, w tym zasady ochrony środowiska morskiego, zasady współpracy państw na płaszczyźnie międzynarodowej (w tym obowiązek notyfikacji o grożącej lub faktycznej szkodzie powstałej wskutek zanieczyszczenia środowiska morskiego), zasady samoobrony, odpowiedzialności państwa za zanieczyszczenie środowiska morskiego. W dalszej części książki przedstawiono analizę tej problematyki na podstawie Konwencji helsińskiej z 1992 r. oraz definicję pojęcia „zanieczyszczenie morza”. Autorka dokonuje także analizy prawnej regulacji ochrony środowiska morskiego w prawie wspólnotowym.

Omawiany podręcznik cechuje bardzo skrupulatnie dobrana literatura, co z pewnością podnosi walor poznawczy tej książki. Ponadto – co istotne – podręcznik ten uwzględnia stosunkowo niedawno podpisane i ratyfikowane umowy międzynarodowe a dotyczące ochrony środowiska. Chodzi tu między innymi o Konwencję o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska, podpisaną w dniu 25 czerwca 1998 r. w Aarhus.

Z uwagi na przedstawione powyżej względy można z całą pewnością polecić tę książkę wszystkim tym, którym problematyka prawnej regulacji ochrony środowiska jest bliska.

Leszek Mering